

Koncertekről

Concerto Budapest

2021. május 21.

Tatabánya, Vértes Agorája

Látványosan gyengül a járvány szorítása. Mi sem mutatja ezt jobban, minthogy egy fővárosi zenekar – a Concerto Budapest – május 21-én útra kelt, és meg sem állt Tatabányáig, hogy ott a Vértes Agorájában hangversenyt adjon. Igaz, ahogy mostanában megszokhattuk, még üres nézőtér előtt, online közvetítve. Az együttes Magyar Kincsek sorozatának záróeseménye a nyitányversenymű-szimfónia klasszikus sémát követte programjában, a 19. és 20. századi magyar zenetörténet különböző periódusait megidézve, Takács-Nagy Gábor vezényletével.

Az első szám – Kodály Zoltán daljátéka, a Hány János elé utólag megkomponált *Színházi nyitány* – szinte soha nem hangzik el hangversenyeken. Ennek nemcsak a koncertverzióját nem tűzik másorra, de általában a Hány-előadásokról is elmarad, vélhetően mert túlzottan hosszú operanyitányként. A zeneszerző nem a Hányban felhangzó népdalokból válogatott, hanem saját invenciójú magyaros témákat rakott egymás mellé, kissé potpourri jellegű adva a darabnak. Talán ezért, talán mert a zenekar még csak „ízlelte” a hangversenyterem akusztikáját, inkább bemelegítésnek tűnt a zenekar produkciója a Kodály-mű előadásával.

Farkas Ferenc darabja zárta a hangversenyt, mely a komoly Szimfónia címet viseli ugyan, számomra a Hányhoz hasonlóan azonban ez is a mesék világát idézte fel, szép tartalmi ívet adva így a műsornak. A zenei nyelv, a tételek gyorsan változó hangulatai ugyanis Farkas filmzenéit juttatták eszembe, és egyáltalán nem lepődtem volna meg, ha egyszer csak felbukkant volna Baradlay Richárd, Kárpáthy Zoltán, vagy Bornemissza Gergő és Vicuska. A sötétebb tónusú részeknél pedig Jumurdzsák alakja kísértett. A zenekar változatos színeket, különböző hangulatokat mutatott meg, és életre keltette a képzeletben megjelenő karaktereket. A virtuális közvetítésnek hála, különleges plusz élményt adott, hogy gyakran láthattuk a karmester arcát is, aki mimikájával, finom és részletgazdag mozdulataival szinte kommentálta a zenei történéseket. Képernyőn nézni és hallgatni egy koncertet kissé olyan, mintha egy futballmérkőzést néznénk a televízió előtt. Bár a hangverseny vagy a meccs hangulata persze korántsem ugyanaz, mint a koncertteremben vagy a lelátón, mégis, a kameráknak köszönhetően sokkal többet látunk. Néha még többet is a kelleténél. A Szimfónia lassú – Elégia című – tételében például annak is tanúi lehet-

tünk, hogy egy nem sikerült belépés mennyire bosszantotta a maximalista dirigens. A képzeletbeli film (azaz a szimfónia) végül happy enddel zárult, győzött a jó, és kellemes emlékeket hagyott a hallgatóban.

Az est csúcsteljesítménye vitán felül Goldmark Károly a-moll hegedűversenyének megszólaltatása volt. A csillagok is kedvezően álltak: a pályáját hegedűsként kezdő zeneszerző alkotását ezen az estén egy hegedűs karmester vezényelte, a szólót pedig egy fiatal, ámde máris jelentős sikereket magáénak tudható művész, az olasz származású, venezuelai Giovanni Guzzo szólaltatta meg, aki jelenleg a Camerata Salzburg koncertmestere. A nagyszerű interpretáció felvetette a gondolatot, hogy vajon miért nem vált Goldmark 1877-ben komponált koncertója olyan népszerű repertoárdarabbá, mint az egy évvel későbbi Brahms- vagy Csajkovszkij-hegedűverseny. A látványos passzázások, a hatásos hegedűmenetek, a Mendelssohnhoz hasonlatos könnyű és vér nélküli könnyedség, a két szélső tétel virtuóz cadenzái, a lassú tétel lélekből éneklő, elomló dallama és a zárótétel táncos karaktere egyaránt jól szóltak Guzzo Stradivariján. A zenekar tagjai elsősorban kísérték, olykor pedig – mint az első tétel fugatójában is – a szólista egyenrangú partnereivé váltak. Imponáló volt, hogy Giovanni Guzzo kotta nélkül játszott. Őszintén remélem, hogy nem csupán emiatt a fellépés miatt vállalta a több mint félórás mű memorizálásának fáradtságos munkáját, hanem sokszor lesz még lehetősége a jövőben, hogy rámutasson Goldmark hegedűversenyének értékeire szerte a világban.

Kovács Ilona

Szent István Filharmonikusok

2021. május 24.

Magyar Táncművészeti Egyetem
Művészetek Palotája (online)

Pütkösd hétfőn került sor a Bartók Tavasz Nemzetközi Művészeti Hetek online fesztivál részeként a Zuglói Filharmonia Liszt-Bartók hangversenyére a Művészetek Palotájában. A program egyik zeneszerzőtől sem a leggyakrabban hallható művekből válogatott. A Liszt-blokkban a zeneszerző legutolsó szimfonikus költeménye, *A bölcsőtől a sírig* nyitotta az estet, majd a *Haláltánc* hangzott fel, ami Liszt két másik versenyművéhez – az Esz-dúr és az A-dúr zongoraversenyhez – képest viszonylag kevéssé játszott. A hangverseny második felét Bartók Béla zenéje töltötte ki, *A fából faragott királyfi* című balett, még hozzá nem az általában szoká-

szos zenekari szvitformában, hanem valóban színpadi műként, a Magyar Táncművészeti Egyetem hallgatóinak közreműködésével.

A két Liszt-darab eszmei mondanivalójában rokon szájakat mutat, hiszen a Halál mindkettőben központi motívum. A szimfonikus költemény közvetlen ihletője Zichy Mihály *A bölcsőtől a koporsóig* című tollrajza volt, amely rajz később megjelent a kiadott partitúra francia nyelvű címlapján. A darab különlegessége, hogy az előző tizenkét szimfonikus költeménytől eltérően ez a darab nem egybekomponált, hanem háromtétel, és mindegyiknek külön programot adott a komponista: az 1. tétel *A bölcső*, a 2. tétel *Küzdelem a létért*; 3. tétel *A sír: a túlvilági élet bölcsője* címet viseli. Az idősödő Liszt – ellentétben korábbi szimfonikus költeményei többségétől – nem a küzdelmet, utána pedig a dicsőséges győzelmet festi meg, hanem befelé fordul és az élet értelméről elmélkedik. A Kovács János vezényelte zenekar már rögtön az első perctől ráhangolódott a mű filozofikus hangulatára, ami nemcsak azért lehetett nehéz a zenekar tagjai számára, mert üres teremben, közönség nélkül kellett játszaniuk, hanem hiányozhatott az este hangulata is. A felvételt valamikor kora délután készítették – nem kellett Miss Marple-ként az előadók karóráit vizsgálgatni, hogy rájövünk, azok nem a valós időt mutatták, a vágások miatt is korábbi felvételt sejtettünk –, tehát nem élő közvetítésben volt részünk. (A karantén alatt számos művész interjújában lehetett arról olvasni, hogy bár tudatában volt, hogy aznap este nem lesz fellépése, mégis, este hét körül olyan érzése volt, mintha lélekben koncertre vagy színházi előadásra készülné. Ez a hangulat nyilván még nem volt meg kora délután, ám a produkción ez egyáltalán nem hagyott nyomot.) Kovács János mély, elgondolkodtató előadást rajzolt elénk muzsikusaival, és pálcája alatt határozottan és szinte láttatóan formálódtak meg a tételprofilok.

Az ezt követő Haláltánc hangulatában, tematikájában is szorosan kapcsolódott az elhangzottakhoz. Bár az is igaz, hogy az itt megjelenő halálábrázolás még nem azt a belenyugvó, resignált, kiábrándult hangütést képviseli, mint amivel majd Liszt késői műveiben találkozunk, hanem sokkal inkább a téma kegyetlen, infernói oldalát világítja meg. Tudomásom szerint ez a zenetörténet első olyan műve, melynek alapját teljes egészében az ősi gregorián dallam, a *Dies irae* adja. (Berlioz a Fantasztikus szimfónia Boszorkányszombat című zárótételében ugyan már korábban „felfedezte” magának a dallamot, de ott csak a mű egy részében, a cselekmény színezésére, epizódként használta.) A szólót a zuglóiak egyik büszkesége, a Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium egykori tanulója, Pellet Sebestyén játszotta. A fiatalemberről azt is lehet tudni, hogy már mind a három nagy Liszt-versenyművet „bekebelezte” és hogy ez év májusában adott BA diplomakonzertjén nem kisebb művet adott elő, mint Liszt h-moll szonátáját. Liszt iránti lelkesedése látszott is interpretációján. A fiatal

muzsikus számtalan erényt mutatott meg előadásával: pregnáns billentést, kifogástalan technikát, előadói dinamizmust, koncentrátságot, ugyanakkor felszabaldultságot is. Ha lett volna közönség, bizonyára zúgó vastaps köszöntötte volna, és legalább egy ráadás nélkül nem úszta volna meg.

A szünet után Bartók balettje töltötte ki a koncert második felét. Bár nem vagyok tánckritikus, hogy megítéljem az interpretációt (különb is, suszter maradjon a kaptafánál), úgy vélem, hogy az MTE táncművész szakos hallgatói igazi, érett produkciót mutattak be. A koreográfiát (plusz a jelmezt és a világítást is) a horvát Leo Mujić jegyezte. Olvasatában – legalábbis az általam ismert más Fából faragott-verziókhöz képest – sokkal nagyobb súlyt adott a Tündér (Nagy Gvendolin) alakjának, aki nagyon is részt vesz a történetekben. Ábrázolásában már-már arra gondolunk, hogy azért támaszt akadályokat a Királykisasszony (Beppu Mayu, Takamori Miyu m.v., Antoneta Turk) és a Királyfi (Topolánszky Vince, Kaszab Bence) közé, mert ő maga sem érzéketlen a Királyfi iránt, akit az előadás folyamán kétszer is homlokon csókol. Tetszett a Fából faragott királyfi (Yoshioka Yuho, Pavleszek László) megkomponált esetlensége és az, hogy színpadi jelenétével Mujić kitégította az alkotói teret, és kihasználta az üres nézőteret. (Élő előadás esetén ez nyilván nem lesz majd lehetséges.) Jó ötletnek tartom azt, hogy nemcsak három táncos formálta meg a szereplőket, mivel így többen is lehetőséget kaptak a szereplésre. A film világát, a képábrákat idézték a váltások: többször is egyidőben volt látható színpadon a váltó és váltott szereplő, az egyikük elsuhant, a másik maradt. A végig magas színvonalat a próbavezető balettmesterek – Kazinczy Eszter és Macher Szilárd – munkája biztosította, valamint a Zuglói Filharmonikusok pontos, precíz, érzékeny zenei aláfestése.

Kovács Ilona

Szegedi Szimfonikus Zenekar

2021 május 25

Szegedi Nemzeti Színház

Május 25-én a *Szegedi Szimfonikus Zenekar* már többedik „közönséges” hangversenyét tartotta meg a Nemzeti Színházban a védettségi igazolvánnyal bíró boldog bérlettulajdonosok számára. Miután utóbbiak jelentős hányada még nem tartozik ebbe a kategóriába, a félig megtelt nézőtér is arról tanúskodott, hogy a közönség lelkesen és hálással tér vissza a zenehallgatás hagyományos formáihoz.

A műsoron ezúttal orosz, illetve szovjet mesterek művei szerepeltek *Ligeti András* vezényletével és *Hartmann Domokos* csellóművész közreműködésével. A koncert Muszorgszkij *Éj a Kopár Hegyen* című szimfonikus költeményével indult – hadd tegyék azonban itt egy kis kitérőt. Várkonyi Tamás egyébként mintaszerű

és tömör ismertetőszövege ugyanis tévesen állítja, hogy a mű „szerzői kézirata nem zenekari partitúra, Muszorgszkij 1867-ben zongora-sorozatként komponálta, hangszerelését ... Rimszkij-Korszakov készítette”. Az 1867-es kézirat azonban bizony partitúra, ezt a verziót azonban Muszorgszkij – Balakirev lesújtó kritikájának hatására – félretette, és csak egy évszázaddal később jelent meg a koncertpódiumokon (miközben a szóban forgó partitúra évtizedekig lappangott). A műnek azonban mind a mai napig (mint ezúttal is) a Rimszkij-Korszakov által Muszorgszkij halála után, 1886-ban elkészített változata szólal meg gyakrabban. Ez azonban nem valamilyen zongora-változat pusztá meghangszerelése, hanem – a részletekbe itt nincs mód belemenni – Muszorgszkij egy többedik, ezúttal kórusra és zenekarra komponált megfogalmazásának átköltése és újraformálása, amelynek során Rimszkij-Korszakov ismét elhagyta a kórust, és Muszorgszkij zenei gondolataiból voltaképpen új, saját művet hozott létre. Ez azt is jelenti, hogy a darabnak ezt a változatát a két komponista közös műveként szükséges említeni – a kettős szerző-megnevezés ebben az esetben még indokoltabb, mint az ez alkalommal is Muszorgszkij–Ravel műveként feltüntetett *Egy kiállítás képei* esetében.

Ligeti András kotta nélkül vezényelte a szimfonikus költeményt (majd azután a teljes hangversenyt), ám az első pillanattól feltűnt kézmozdulatainak takarékosága, testmozgásának bizonyos merevsége, de később az is, hogy milyen óvatosan lépett le a pódiumról. Ezt csak azért tartom fontosnak megemlíteni – és remélem, az érintett nem fogja fel majd személyiségi jogai megsértésének –, mert helyi forrásokból sikerült megtudnom, hogy kiújult gerincpanaszai miatt a karmester csak külön orvosi segítséggel tudott pódiumra lépni. Ennek tudatában pedig még tiszteletreméltóbbnak kell tartanunk eleve kitűnő karmesteri teljesítményét.

Mindenesetre Ligeti óvatosan adagolt mozdulatai nem csupán rendkívül precízek voltak, amint azonnal feltűnt, de idővel azt is örömmel tapasztalhattuk, hogy plasztikusan különbözteti meg az egymást követő képek karaktereit – különösen a misterioso pillanatok voltak szuggesztívek –, hogy remekül építkezik és fogja össze a darab egészét, emellett igen érzékeny és hatásos agogikai eszközökkel tud formai határokat és új zenei gondolatokat hangsúlyosan kiemelni.

Az első félidő hátralevő részében Sosztakovics *1. csellóversenyét* hallhattuk a még felsőfokú tanulmányait folytató Hartmann Domokos szólójával. Már az is bizonyítja az ifjú művész átütő tehetségét, hogy ezzel a technikailag és zeneileg egyaránt kiemelkedő nehézségű darabbal koncertezik professzionális keretek között (sőt, a közelmúltban lemezfelvételt is készített belőle). Hartmann játékanak két legfeltűnőbb, igen értékes erénye egyfelől a megformálás kiegyensúlyozottsága, kidolgozottsága és magabiztossága, másfelől a makulálan virtuozitás és intonáció. Ezeken túl különösen a

második tételben érvényesült szívhez szóló éneklő játéka és határtalan nyugalma. A mélységes szomorúsággal áthatott nagy cadenzában a kifejezés férfias tartása cáfolt rá Hartmann életkorára.

Ami a zenekart illeti, a vonóskar összecsiszoltságán még lesz némi javítanivaló az újrainduló élő koncertek során, a rézfúvós szekció azonban kitűnő volt itt is és a hangverseny többi részében is. Az első tétel igényes és nehéz kürtszólójáért is csak dicséret jár. Ligeti pedig ebben a műben is nagyon világos rendet tartott, és különösen a lassú tétel bensőséges líraiságát szólaltatta meg emlékezetesen.

Hartmann Domokos ráadásképpen Bach *C-dúr szvitjének Bourrée*-párját szólaltatta meg igen keccesen, táncos karakterrel, szakítva azzal a szent áhítattal, amely nemzedékeken keresztül meggátolta a hallgatókat abban, hogy ezt a zenét annak érezzék, ami: élettől duzzadó, kirobbanó erejű szvitmuzsikának. Így, szólóban azonban még határozottabban feltűnt Hartmann cselőhangjának felhangokban való viszonylagos szegénysége, valamifajta tompaság. Az idő és egy mesterhangszer azonban bizonyára ezt a kis deficitet is orvosolni fogja.

A koncert második felében „a Muszorgszkij–Ravel”, vagyis az *Egy kiállítás képei* zenekari feldolgozása csengett fel a szegedi Nemzeti Színházban. Az est során megszólaltatott leggazdagabb hangszerelésű mű még jobban megmutatta ennek a szükség diktálta hangversenyteremnek a furcsa, néha szinte hordóyszerű akusztikáját – még az is lehet, hogy a vonóskar hangzását illető korábbi észrevételem is inkább ennek a számlájára írható. Mindenesre ebben a darabban is számos megragadó karakternek, finom gesztusoknak voltunk tanúi, emellett pedig olyan elismerésre méltó szólóteljesítményeknek, amilyen a két fagott kontrasztáló puha pianója volt a diadalmas zárórészben, a két szordinált trombita és a bőgők szépen kidolgozott együttjátéka korábban, vagy legfőképpen a remek szaxofonszóló „Az ódon kastély” tételben.

Malina János

Szent István Filharmonikusok

Vác, június 5.

„Grand Opening – Összefogás koncert”: hangzatos cím, ugyanakkor némiképp félrevezető is. Ugyanis arról van szó, hogy júniusban az első hétvégén került sor az „első élő közös kulturális találkozás”-ra, országsszerte 14 helyszínen. A vállalkozás nagyszerűségét jelzi az egyidejű „mozgósítás”, a „nyitás” örömeiben való egyidejű részletetés. Ami a szervezők (Filharmónia Magyarország és a Magyar Művészeti Fesztiválok Szövetsége) részéről speciális feladat, abból keveset érezhet a kedvezményezett, a hallgató, hiszen ő egyetlen rendezvény élményében részesülhet. Viszont egyfajta virtuális közösségi érzést kelthet a ténynek a tudata.

A szervezők – érthető módon – elsősorban a közreműködőkre koncentráltak, ám nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a potenciális célközönséghez alig jutott el az információ. Vagy talán eleve úgy tervezték, a résztvevő együttesek feladata a saját-közönség szervezés?

A Szent István Filharmonikusok aktivitásának köszönhetően értesültem arról, hogy a Környezetvédelmi Világnapon szabadtéri hangversenyt adnak Vácott, a Március 15-e téren, a Fehérek temploma előtt. Kedvezett az időjárás is, így megvalósulhatott a beharangozó ajánlata („kellemes kirándulás-sétálás nap végén kitűnő kikapcsolódás lehet”). Más kérdés, hogy a helybeliek körében szinte „meglepetésnek” hatott a rendezvény. A helyszín előkészítése, majd a hangszerek megjelenése érdeklődést váltott ki, és nem kevesen éltek a nem-tervezett kikapcsolódási lehetőséggel.

Az ingyenes hangversenyhez mintegy 50 műanyag székkal gondoskodtak a hallgatóság kényelméről – amellet a tér padjai és a környező vendéglátóhelyek teraszai további férőhelyeket biztosítottak az alkalmi rendezvényhez. És a „kihasználtságra” aligha lehetett panasz!

A 2020 decemberétől Szent István Filharmonikusok névvel szereplő zenekar Záborszky Kálmán vezényletével népszerűsége méltán tartó műsorral jelentkezett. A hét órai sokszólamú harangszó mintegy szignálként szolgált – először Erkel zenéje szólt: az Ünnepi nyitányt követően két részlet a Bánk bánból (a Hazám, hazám ária, valamint a Magyar tánc), utána két szám J. Strauss Cigánybárójából (Szaffi, majd Barinkay belépője). Liszt zenéjét a II. magyar rapszódia képviselte, azt követően Vincze Zsigmond Hamburgi menyasszony című operettjéből csendült fel a Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország. Kodály méltán kedvelt Intermezzója a

Háryból, majd a Székelyfonóból az A csitári hegyek alatt, és Kálmán Imre Marica grófnőjéből a Szép város Kolozsvár az énekes muzsika rajongóinak jelentett örömet – a finálé a főszereplő zenekaré volt, Berlioz Rákóczi indulójával és ráadásként Strauss Éljen a magyar! gyorspolkájával.

Az „Istvánosok” egykori neveltjét, a zenekarhoz szólistaként rendszeresen visszajáró Geszthy Veronikát mindig öröm hallgatni; elsősorban az operett népszerűsítésében elhivatott szoprán szinte színpadot varázsol maga köré – most gyönyörködtető öltözékével is fokozta e hatást. Sokan talán épp e fellépés alkalmával tanulják meg az énekes partnereként fellépett Turpinszki-Gippert Béla nevét. A szólisták hol mikroporttal, hol mikrofonnal énekeltek – a gondos előkészületnek köszönhetően nem lehetett panaszunk a kihangsúlyozásra sem.

Komoly feladatot jelentett a többféle alkalmazkodás a zenekar számára; önmagában az együtt-játék a kényszerűen „böjtös” időszakot követően, a közönség előtti szereplés-szituáció régóta nélkülözött élménye, a rövid számok (részben stílárís) gyakori váltásai, a szabadtéren a dinamikai arányok összerendezése, valamint az énekesek kísérlete – szerencsére hamar működésbe lépett a jó értelemben vett rutin hatása, és az együttes művészeti vezetőjének irányításával olyan produkciót tudtak nyújtani, amelyen nem érződött a kényszerű szünet hatása. Nyáresti hangverseny volt, könnyed kikapcsolódás, népszerű muzsikával. Legnagyobb értékét az „élő” jelleg adta. A remekül teljesítő fiatal cimbalmos nevét viszont érdemes lett volna legalább a szórólapokon ki nyomtatni.

Fittler Katalin

CD

Incandescence

Incandescence, azaz az Izzás címet adta legújabb CD-jének a Stéphanie Moraly (hegedű) és Romain David (zongora) alkotta duó. Az érdekes programú és interpretációs szempontból is értékes lemez azért is figyelemfelkeltő lehet számunkra, mert magyar vonatkozása is van: Ottorino Respighi h-moll szonátája (P110, 1917), Karol Szymanowski D-dúr románca (op. 23, 1910) és Johannes Brahms d-moll szonátája (op. 108, 1886–1888) mellett Dohnányi Ernő cisz-moll szonátája (op. 21, 1912) is felhangzik a lemezen.

A két művésznek imponálón széles a duó-repertoárja, mely a barokktól napjainkig ível. A klasszikus repertoár mellett pedig előszeretettel kutatnak fel és ismer-

tetnek meg a közönséggel olyan műveket, melyek sokkal kevésbé játszottak és ismertek, mint ahogyan azt megérdemelnék. A korábbi évek diszkográfiáját olvasva például két lemezt is szenteltek Olivier Graf darabjainak, egy-egy CD-jükön pedig Charles Koechlin és Louis Aubert műveit szólaltatták meg. A legújabb korongjukon is – a Brahms-szonáta kivételével – olyan művek szerepelnek, melyeket meglehetősen ritkán tűznek műsorra.

Stéphanie Moraly hangszeres technikai tudását elméleti ismeretekkel egészítette ki, és ez teszi még hitelesebbé interpretációját. Hegedűs diplomája mellé ugyanis muzikológusi doktori fokozatot is szerzett a párizsi Sor-